

Liana ry: Epävirallinen vuosikertomus 2011 suomeksi

Nopea epävirallinen suomennos: Susanna ja Miika Mäkelä (ja Google translator: <http://translate.google.com/>)

Johdanto

Kehitysyhteistyön parissa työskentelevät viettävät paljon aikaa miettien "Mikä toimii? ja "Mikä saa aikaan positiivista muutosta?". Tämä ei ole yllättävää, sillä ongelmat, joita yritetään ratkaista, ovat vakavia, monimutkaisia ja ne kasvavat koko ajan. Näinä taloudellisten ongelmien aikana pohjoisessa monet miettivät voisiko huomattavan suuria rahasummia mahdollisesti käyttää paremmin muualla. Strategioiden, suunnitelmien ja ohjelmien loputon virta kun ei aina näytä johtavan minnekään, joten kysymys on oikeutettu. Tulevan muutoksen ymmärtäminen, ja missä määrin suunniteltu toiminta tulee vastaamaan tähän muutokseen, ei ole koskaan helppoa. Sillä mitä tapahtuu, on useita vaikutuksia, joista monia ei aina pystytä ennakoimaan. Kaikki muutokset, olivat ne sitten sosiaalisia, taloudellisia tai ympäristöön liittyviä, ovat lisäksi seurausta lukuisista ulkoisista ja sisäisistä vaikuttimista.

Lianan hankkeet ovat pieniä ja keskittyneitä, mutta suunniteltu saamaan aikaan todellisia muutoksia. Tämän vuoksi meidänkin tulee kysyä toimivatko ne. Tänä vuonna on ollut kaksi erityistä tilaisuutta saada selville mikä on ollut tehokasta. Lianan ensimmäinen merkittävä projekti on juuri päättynyt, ja osallistujat antaneet arvioinnin. Toisen hankkeen päärahoittajan mielestä toimitetut raportit kuulostivat melkein liian hyviltä ollakseen totta, ja he tulivat todentamaan niitä itse paikan päälle. Nämä ovat kaksi hyvin erilaista lähestymistapaa arviointiin, ja molemmilla on arvoa. Ensimmäinen on esimerkki "osallistavasta arvioinnista", ja sen tarkoituksena oli antaa hankkeen osallistujille mahdollisuus antaa palautetta minimaalisella määrällä ulkopuolisia vaikutteita. Toinen lähestymistapa on tärkeä rahoittajalle, sillä se on ainoa tapa, jolla he näkevät että projektin prosessit ja tulokset rehellisesti heijastuvat raporteissa.

Toimintamme tulokset olivat hyvin rohkaisevia (katso tarkemmat tiedot myöhemmin tässä raportissa). Mutta kaikkein hyödyllisin tieto syntyy jatkuvasta tapahtumien pohdiskelusta ja niistä oppimisesta. Olemme onnekkaita sikäli, että keskeiset työmme rahoittajat tukevat tätä lähestymistapaa, jossa halutaan oppia niin menestyksistä kuin epäonnistumisistakin. Tarkoitus ei ole vain toteuttaa kiinteää projektisuunnitelmaa ajattelematta sen seurauksia. Vastaus kysymykseen "Mitä opit?" on aivan yhtä tärkeä kuin vastaus kysymykseen "Mitä teit?". Hyvä esimerkki tästä on Kilimanjaron ja Mwangin sadevesikeruuhankkeiden vertaileminen. Jälkimmäisessä projektissa on paljon enemmän toimintaa ja omaksumista. Tämä saattaa johtua paikallisten voimakkaammasta osallistumisesta toiminnan organisointiin, suuremmasta yhteydenpidosta Lianan koordinaattorin ja viljelijäryhmänjohtajien välillä, tai sitten yksinkertaisesti hankkeiden alue ja sen ihmiset erosivat toisistaan.

Mutta silti jää arvoituksia. Jokainen paikallisella tasolla kehitystyössä mukana ollut on nähnyt selittämättömiä eroja läheisissä kylissä, kotitalouksissa ja ihmisissä. Joskus voimme havaita syyn miksi prosessi, joka toimii hyvin yhdessä paikassa, epäonnistuu seuraavassa – esimerkkinä kylätason johto. Mutta on vielä paljon ymmärrettävää eroissa yksilöiden ja yhteisöjen välillä jotka saavat aikaan kiinnostuksen ja kyvyn ryhtyä toimeen muuttaakseen elämää paremmaksi. Tämä tarkoittaa sitä, että meillä riittää vielä oppimista pitkäksi aikaa.

Maaseudun elinkeinojen parantaminen sadeveden keruulla Kilimanjaron alangoilla, Tansaniassa

Tämä McKnight- säätiön rahoittama projekti alkoi vuonna 2006 ja on nyt päättynyt. Projektin päätarkoituksena oli auttaa viljelijäryhmiä rakentamaan sadeveden keruujärjestelmiä ja 10 m³ vesisäiliöitä veden varastointia varten. Projekti tarjosi koulutusta säiliöiden, vesikourujen ja kastelujärjestelmien rakennukseen. Lisäksi tarjottiin koulutusta tippakastelujärjestelmien perustamista varten, koulutusta luonnonmukaiseen tuholaistorjuntaan, polttopuun hyödyntämiseen ja moneen muuhun asiaan. Ylimääräisenä aktiviteettina projektiin lisättiin koulutusta polttopuuta säästävien liesien käyttöön. Toimimme kahdessa kylässä, Matalassa ja Makaassa. Viljelijäryhmiä oli 6 ja niissä oli yhteensä 43 jäsentä. Noin 260 henkilöä (koostuen viljelijäryhmien jäsenistä ja heidän perheistään) työskenteli hankkeessa.

Hankkeen oli tarkoitus päättyä maaliskuun lopussa 2011. Vain yksi viljelijäryhmä oli saavuttanut tavoitteensa rakentaa vesisäiliö jokaiselle ryhmän jäsenelle. Meille oli jäänyt summa lisärahoituksesta, jonka McKnight-säätiö oli lisännyt paikan päällä tehtävää tilintarkastusta varten. Pyysimme McKnight-säätiöltä lupaa jatkaa projektia vuoden loppuun asti. Suunnitelmana oli saada tankkien rakentaminen Kilimanjaron alangoilla päätökseen kesäkuun loppuun mennessä ja sitten siirtää kaikki jäljellä olevat varat tankkien rakennukseen Mwangin projektissa.

Tammikuu alkoi liesien rakennuksella Matalan peruskoululla osana fundien (käsityöläisten) koulutusta. Toukokuuhun mennessä Makaan peruskoulu oli riittävän valmis keittiön rakentamiseen, ja he pystyivät myös rakentamaan esittelylieden. Keittiöstä puuttui seinät, mutta perustukset, lattia, tukipilarit ja katto olivat paikoillaan. Koulujen rehtorit ja kokit arvostivat molempia liesiä. Toukokuussa osa ryhmän jäsenistä (5) ostivat myös Upesiliedet koteihinsa.

Toukokuussa Makaassa koulutettiin kaikille ryhmille yritysmaataloutta, talouden käsitteitä ja suunnittelua. Koulutuksessa vieraili myös Baraka Mponda, maanviljelijä Tengerusta, josta on tullut menestyksekkäs kaupallinen vihannesten ja hedelmien viljelijä. Koulutus alkoi myöhään, ja monet eivät saapuneet paikalle. Kuitenkin ne, jotka tulivat, olivat hyvin vaikuttuneita Barakan saavutuksista ja päättävyydestä. Baraka käyttää systemaattista suunnittelua ja evaluointia viljely- ja markkinointitoimenpiteissään ja kirjoittaa kaiken muistiin. Keskustelu ja kysymykset jatkuivat vilkkaana pitkään hänen esityksensä jälkeen. Jotkut vaihtoivat puhelinnumeroita saadakseen Barakalta apua siementen ostamiseen Arushasta. Esityksen sisältö sai monet miettimään, miten suunnitella paremmin omaa viljelyään, ja se herätti myös halun monipuolistaa satoa ja tehdä rahaa. Kesäkuun alussa sama koulutus pidettiin Kuringen ryhmälle Matalassa. Koulutus otettiin vastaan erittäin hyvin ja koko ryhmä osallistui. Erityisen mielenkiintoista ryhmälle oli laskea korjatun maissin arvoa verrattuna tuotantokustannuksiin: se on ± 0. Selvästi maissin viljely on järkevää vain kotitarpeisiin, sillä sen viljely ei tuota voittoa lainkaan. Kaikki vakuutuivat siitä, että olisi järkevää käyttää ainakin osa viljelyalasta muihin arvokkaampiin viljelykasveihin.

Ryhmät olivat hyvin kiinnostuneita aloittamaan omia projektejaan sen jälkeen, kun Lianan projekti päättyi, ja heillä oli myös ajatuksia siitä, mitä uudet projektit voisivat olla. On kuitenkin ollut hyvin haasteellista saada uusia projekteja käyntiin. Kaikille ryhmille yritettiin järjestää koulutusta projektisuunnittelusta ja varainhankinnasta, mutta koulutussuunnitelmat epäonnistuivat. Ndanu, vesisäiliöiden ja liesien rakentaja Makaasta on kuitenkin aloittanut uuden ryhmän Makaassa. Ryhmä on muodostettu aiempien ryhmien innokkaimmista jäsenistä. Yksi tavoite on, että jokainen ryhmän jäsen tekee metsäpalstan. Ndanu vieraili myös Barakan viljelypalstalla ja Baraka näytti hänelle joitakin Arushassa sijaitsevia siemenkauppoja. Ndanu osti hybriditomaattien (Anna F1) ja papaijan (Sunrise) siemeniä itselleen ja ryhmälle (huomatakseen, että aivan samoja papaijan siemeniä saa ostaa myös Moshista).

Azimion ja Imanin ryhmät olivat kaikkein organisoituneimpia vesisäiliöiden rakentamisessa ja onnistuivat säästämään oman rahoitusosuutensa riittävän nopeasti pisyäkseen aikataulussa. Amani, Kuringe ja Mchaka Mchaka olivat aikataulusta hyvin paljon jäljessä. Yhtäkkiä kuitenkin kävi niin, että kaikki ryhmät olivat suunnitelleet säiliöidensä rakennuksen tapahtuvaksi juuri ennen määräaika. Koska rakennustyöhön ei ollut kuin kolme fundia (yksi oli jouduttu jättämään pois aiemmin tänä vuonna), kaksi ryhmän jäsentä (yksi Amanissa ja yksi Mchaka Mchakassa) jäivät ilman vesitankkia. Kahden viimeisen tankin rakentaminen siirtyi heinäkuulle. Projektin puitteissa rakennettiin yhteensä 44 vesitankkia ryhmille ja yksi koululle.

Arviointi

Kilimanjaro-projektin arviointi toteutettiin joulukuussa ryhmäarviointeina. Tätä tapaa oli ehdottanut Amizion ryhmä. Valmistelimme kyselylomakkeen, jossa oli avoimia kysymyksiä. Kaikki ryhmät täyttivät lomakkeensa huolellisesti ja itsenäisesti. Kuringessa, Azimiossa ja Amanissa kaikki ryhmän jäsenet osallistuivat vastaamiseen ja Amanin ryhmä tapasi jopa kaksi kertaa saadakseen omansa tehtyä! Imanin ryhmästä puolet osallistui ja Mchaka Mchakan ryhmästä neljä kymmenestä.

Kaikkien ryhmien mielestä projektin paras osa oli vesitankkien rakentaminen. Syitä tähän oli mm: veden saannin helpottuminen, ilmainen vesi, mahdollisuus säästää vettä kuivalle kaudelle, veden haussa säästetty aika, taito rakentaa vesisäiliöitä, mahdollisuus kasvattaa vihannesten ja puiden taimia ja lisääntynyt ymmärrys siitä, että on parempi syödä enemmän kasviksia kuin lihaa.

Projektin toiseksi arvostetuin osa vaihteli eri ryhmissä. Kyselyissä mainittiin mm. liesien rakentaminen, vihannesten kasvattaminen ja säilöminen ja koulutus vesisäiliöiden rakentamiseen. Kolmanneksi hyödyllisimpänä pidettiin kehittyneempiä liesiä, kasvimaata ja orgaanista tuholaistorjuntaa.

Useat henkilöt ovat ottaneet käyttöön AVRDC:ssä oppimansa taidot vihannesten säilömisessä. Hilloaminen ja mehustaminen ovat olleet suosituimpia tapoja, mutta jotkut ovat myös ottaneet käyttöön uusia reseptejä vihannesten keittämiseen. Vihannesten kasvattaminen, aurinkokuivaaminen ja kompostinteko mainittiin myös.

Vain seitsemän henkilöä aloitti vihannesten viljelyn tippakastelumenetelmällä. Kaikki ryhmät sanoivat, että kastelujärjestelmän hinta oli kohtuuton, vaikka niitä myytiin puoleen hintaan (20000 Tshs). Tämä vastaus ei kuitenkaan selitä sitä, miksi myös esittelykäyttöön ilmaiseksi annettu järjestelmä jäi käyttämättä. Neljän ryhmän mukaan kasvimaasta on suurta hyötyä (faida kubwa) ja yhden ryhmän mukaan jotain hyötyä (faida kiasi). Hyödyt tulivat esiin mm. siten, että ihmisten oli mahdollista saada puhtaita vihanneksia ilman torjunta-aineita (torjunta-aineiden haitallisuus oli nostettu esille AVRDC:ssä) vettä säästäen. Oman kasvimaan avulla oli myös mahdollista säästää rahaa, joka muuten olisi käytetty vihannesten ostamiseen. Kasvimaan pitämistä ei myöskään pidetty ajallisesti suurena työnä.

Vain Amani-ryhmän kaksi jäsentä ja yksi jäsen Kuringen ryhmästä onnistuivat tekemään pensasaidan tai osan siitä. Termitit ja kuivuus todettiin syyksi epäonnistumiseen. 17 jäsentä teki taimitarhan koulutuksen jälkeen ja 31 jäsentä istutti puita tarhan taimista.

Kuringen ryhmä on ainoa ryhmä, jossa kaikki jäsenet rakensivat itselleen paremman lieden, Lorenan. Lisäksi osa jäsenistä (5 kpl) osti Upesi-lieden. Kaikki liedet ovat käytössä. Muissa ryhmissä on vielä 14 kotitaloutta, jotka keittävät ruokansa kolmen kiven nuotiolla. Yksi ryhmistä toi esille, että he eivät halua luopua nuotiosta, koska siinä grillataan maissia.

Projektin näkökulmasta oli vaikeaa työskennellä ryhmissä, koska niissä oli aina jäseniä, jotka joko eivät tulleet paikalle ajoissa tai eivät tehneet omaa osaansa työstä. Kuitenkin kaikki ryhmät näkivät ryhmätyöskentelyssä etuja. Näitä etuja olivat mm. ”veljeys”, ystävyys ja rakkaus, yhdessä säästäminen, ryhmille suunnatut koulutukset ja ajatusten vaihtaminen. Amizion ryhmä, joka sai vesisäiliönsä rakennettua ensimmäisenä, ei nähnyt ryhmätyöskentelyssä ongelmia ollenkaan. Muut ryhmät mainitsivat ongelmia mm. myöhästelyn, oman rahoitusosuuden keräämisen, ja sen, että joillain ryhmän jäsenillä ei ollut aikaa tapaamisille. Vaikka projektin aikana oli ollut paljon epäselvyyttä siitä, miten oma rahoitusosuus (250.000 Tshs) oli säästetty, kyselyssä kaikki ryhmät totesivat säästäneensä sen yhdessä. Ryhmillä ei ollut kehitysideoita ryhmätyöskentelyn parantamiseksi.

Ryhmät myös luettelivat kaiken Lianan projektissa aloitetun toiminnan, joita kylissä jatketaan. Rakennettujen vesisäiliöiden ja liesien käytön sekä kasvimaiden lisäksi kaksi ryhmää ilmoitti, että fundit jatkavat vesisäiliöiden ja liesien rakentamista sekä Makaassa että Matalassa. Kaikkia fundeja käytetään silloin tällöin myös Lianan Mwangon projektissa. Ndanu rakentaa tippakastelujärjestelmiä Lianan Mwangon projektiin, ja on saanut joitakin tilauksia myös omasta kylästään. Yksi Amani-ryhmän jäsen myy vihanneksia kasvimaastaan. Kuringen ryhmä sanoi, että projekti on innoittanut heitä istuttamaan lisää puita.

Kuinka Liana voisi kehittää projektejaan? Ryhmien mukaan meidän tulisi tehdä projekteja, jotka auttaisivat lisäämään tuloja (esim. yritystoiminta). Meidän pitäisi myös alentaa kastelujärjestelmien, liesien ja vesisäiliöiden hintaa, alentaa omaa rahoitusosuutta, tarjoilla koulutuksissa ruokaa, lisätä projektiryhmien määrää etenkin naapurikyliin ja lopulta... meidän pitäisi rakentaa vesisäiliöitä ja liesiä kaikille ilmaiseksi.

Maaseudun elinkeinojen ja ympäristön parantaminen sadeveden keruulla Mwangassa, Tansaniassa

Projekti Mwangassa, Länsi-Tansanian alangoilla käynnistyi vuonna 2009. Sitä rahoittaa Suomen Ulkoasiainministeriö. Vuonna 2011 myös McKnight-säätiö lahjoitti merkittävästi varoja sadevesisäiliöiden rakentamiseen. Teemme yhteistyötä aluevaltuuston (District Council) kanssa. Projektissa on mukana 14 viljelijäryhmää. Näissä ryhmissä on yhteensä 141 jäsentä, joka tarkoittaa noin 750 yksittäistä henkilöä, kun mukaan lasketaan kaikki kotitalouksiin kuuluvat henkilöt. Yksi ryhmistä on naisten ryhmä ja loput ovat sekaryhmiä, joissa naiset ovat kuitenkin selkeänä enemmistönä. Ryhmät ovat viidestä kylästä: Kururu Lwami, Lembeni, Kiruru Ibwe Ijewa, Mgagao ja Kisangiro-Mforo. Projektissa on kaikki samat komponentit kuin Kilimanjaron projektissakin, mutta siinä on kolme kertaa enemmän osallistujia. Saadakseen avustusta vesisäiliöiden rakentamiseen, ryhmät ovat sitoutuneet keräämään omarahoitussuuden vesisäiliöihin, osallistumaan kaikkeen projektin tarjoamaan koulutukseen, aloittamaan paremman keittolieden käytön ja istuttamaan 20 - 60 puuta projektin aikana.

Tammikuussa kaikki ryhmät (Kirewaha, Umoja ni Nguvu, Mkombozi, Tumani, Lukundo, Faraja B, Umoja, Neema ja Mwangaza), jotka eivät olleet vielä saaneet kaksipäiväistä puutarhatalouden koulutusta AVRDC:ssä, vietiin Tengerun puutarhatalouden instituuttiin. Jouduimme vaihtamaan oppilaitoksen, koska AVRDC ei enää tarjoa tuettua koulutusta. Tengeru oli halvempi vaihtoehto, joskin kalliimpi, kuin mitä oli budjetoitu. Koulutus suunniteltiin yhdessä, jotta se olisi mahdollisimman samankaltainen kuin aikaisempi. Siihen kuului viljelyä liiketoimintana, orgaanista viljelyä (hyödyt lannoittamisessa ja tuholaistorjunnassa), kompostin perustamista, siemenpenkkien tekemistä, vierailu menestyneen viljelijän luo Tengeruun (Baraka Mponda), ravitsemusta, keittiöhygieniää, uusia reseptejä vihannesten valmistamiseen, tomaatin säilömistä jne. 56 naista ja 25 miestä osallistui tähän koulutukseen.

Kaikille ryhmille annettiin myös koulutusta kuiville alueille soveltuvien hedelmäpuiden kasvattamiseen ja taimitarhojen perustamiseen. Kouluttajana oli Suleiman Mpingama Tengerun puutarhatalouden instituutista. Koulutus sai innostuneen vastaanoton, ja monet viljelijät suunnittelivat kouluttajan kanssa kestävämpien lajikkeiden siementen hankkimista tai varttamista. Koulutukseen valitut lajikkeet olivat kuivien alueiden muunnoksia banaanista, mangosta, papaijasta ja annoonasta (custard apple). Ryhmät olivat aiemmin osallistuneet koulutukseen, joka käsitteli kuivien alueiden puulajikkeiden käyttämistä polttopuiksi. Iltapäivä käytettiin maaperän muokkaamiseen, muovipussien täyttämiseen ja taimien istuttamiseen (Acacia tortilis, Faitherbia albida ja Leucaena leucocephala). Vesipulasta johtuen ryhmät eivät perustaneet yhteistä taimitarhaa kullekin kylälle tai ryhmälle. Sen sijaan jokainen jäsen vei 10 taintaan (jokaisessa 2-4 siementä) omaan kotiinsa. 59 naista ja 37 miestä osallistui tähän koulutukseen ja perustivat 10 taimitarhaa, eli 960 taimipussia täytyi.

Siemenpenkit kasvimaakoulutukseen perustettiin toukokuussa. Niitä tehtiin yksi jokaiseen kylään, paitsi Kiruru Lwamiin. Jotkut ryhmien jäsenet ilmoittautuivat vapaaehtoisesti puuhaan ja heitä ohjasi Shangwe.

Kesäkuussa kasvimaakoulutusta järjestettiin Kiruru Ibwe Ijewassa, Lembenissa ja Mgagaossa. Vain ne, jotka olivat ilmoittautuneet koulutukseen, osallistua. Kiruru Ibwe Ijewassa oli ongelmia saada ihmisiä ajoissa paikalle, lopulta vain viisi naista osallistui. Lembenissä ihmiset tulivat ajoissa ja kaikki ilmoittautuneet osallistuivat (22 viljelijää). Myös Mgagaossa kaikki ilmoittautuneet osallistuivat (21 viljelijää). Kahdessa jälkimmäisessä paikassa ihmiset olivat erittäin kiinnostuneita aiheesta. Mgagaossa 9 henkilöä tilasi heti kastelujärjestelmän. Hassan Mndiga oli puutarhakouluttajana kahden ensimmäisen päivän ajan. Kolmantena päivänä emme onnistuneet saamaan Tengerusta ketään, joten Eija ja Shangwe pitivät koulutuksen. Shangwe piti Vumwen ryhmälle myöhemmin samassa kuussa järjestetyn koulutuksen kokonaan yksin.

24. lokakuuta oli puunistutuspäivä kaikille ryhmille. Kaikki ostivat Acacia tortilixen ja Acacia gerrardiin taimia projektilta ja istuttivat ne. Liana oli ostanut taimet Usa Riverin taimitarhalta. Projektin yhtenä tavoitteena on tarjota kotoperäisiä taimia ryhmän jäsenille, sillä niitä on vaikea saada paikallisilta taimitarhoilta.

Projekti seuraa ryhmän jäsenten puiden istutusta. Jokainen ryhmä on jättänyt raportin siitä, kuinka paljon puita ja mitä lajiketta kukin jäsen on istuttanut tai suojannut eläimiltä. Useimmat ryhmät ovat edistyneet hyvin ja ovat istuttaneet noin 80 – 100 puuta ryhmää kohti (toisin sanoen 8 – 10 tainta ryhmän jäsentä kohti). Neljä huomattavasti edistynyttä ryhmää joutuu pitämään tauon sadevesitankkien rakentamisessa, kunnes heidän puunsa lasketaan uudelleen maaliskuussa 2011. Hyvin edistyneet ryhmät jatkavat säiliöiden rakentamista mahdollisimman nopeasti.

Ryhmien jäsenet ovat edelleen ostaneet Upesi- ja Vita-liesiä. Vesisäiliöiden rakentaminen riippuu myös ryhmän käytössä olevien liesien lukumäärästä. Kun puut laskettiin, 93 kotitaloutta 141:stä oli ottanut käyttöön paremman lieden. 11 kotitaloutta käytti kahta tai kolmea eri mallia. Tämän jälkeenkin jotkut ryhmän jäsenet (noin 10), joilla liesi aiemmin puuttui, on ostanut joko Upesin tai rakentanut Lorenan.

Sadevesitankkien rakentaminen on edennyt erittäin nopeasti vuoden toisella vuosipuoliskolla. Tämä johtuu siitä, että käytimme McKnight Foundationin varoja säiliöiden rakentamiseen Mwangassa. Kaikki kesäkuun puolenvälin jälkeen rakennetut säiliöt on tehty McKnight Foundationin rahalla.

Lisää fundeja on valmistunut. Kesäkuussa Apendaelin räystäskourut tarkastettiin, ja hänen annettiin jatkaa itsenäisenä kourujen rakentajana. Heinäkuussa valmistui kaksi Lembenin fundia, Florence Engelbert ja Daudi Atuhumani, ja he voivat alkaa rakentaa itsenäisesti. Marraskuussa valmistui kaksi fundia, Ernest Mbehongwa ja Mussa Msafiri Kisangirosta. Yksi Mkombozin fundeista, Hamisi Ali Kiruru Lwamin kylästä, valmistui joulukuussa. Ndanu, Kilimanjaron projektissa pitkään töitä tehnyt fundi tarkasti kaikki valmistuneet seuraamalla testisäiliön rakennusta alusta loppuun. Yhteensä seitsemän fundia kymmenestä on nyt valmistunut ja osaa rakentaa sadevesisäiliöitä. Emme odota enää enempää valmistuvia, sillä lopuista koulutettavista kaksi on jättänyt paljon koulutusta käymättä (he jatkavat avustajina) ja yksi on muuttanut pois.

Kesäkuussa Ndanu, January ja Thadeus Moshu (aluevaltuustosta) kokoontuivat rakentaakseen tippakastelujärjestelmiä Ndanun kotona. He rakensivat itsenäisesti 10 järjestelmää. Ndanu oli käynyt aiemmin Arushassa ostaakseen tarvikkeita ja projekti osti valmiit järjestelmät häneltä käyttääkseen niitä Mwangon koulutuksissa ja myydäkseen ne puoleen hintaan viljelijöille. Tämän jälkeen Ndanu on tehnyt lisää järjestelmiä. Vumwe tilasi 9 järjestelmää, Imoja ni Nguvu 11 ja Kimale 7. Toisin kuin Kilimanjaron projektissa, täällä järjestelmät eivät tunnu liian kalliilta! Sama ero näkyi myös säiliöiden rakentamisessa; Mwangon projektissa vesitankkeja haluttiin tehdä yhden kuukausivauhdilla!

Lokakuussa Ngujiri, alkuperäinen kouluttajamme vesikourujen rakentamisessa, tuli kouluttamaan, kuinka kourut voidaan tehdä ilman juottamista. Koulutus järjestettiin Mgagoossa ja Lembenissä. Juotosten tekeminen on tuottanut aina hankaluuksia, mutta nyt fundit osaavat tehdä kourut taitosten avulla. Koulutukseen osallistui kolme vesikouruja tehnyttä fundia ja neljä vesisäiliöiden rakentajaa. Kolme heistä on valmiita jatkamaan itsenäisesti, muut neljä tarvitsevat lisää koulutusta. Yksi parhaista fundeista, Mussa Msafiri, sai jatkokoulutusta Ngunjirilta joulukuussa.

Polttopuiden säästäminen paremmilla keittoliesillä Mwangassa, Tansaniassa

Projekti käynnistyi huhtikuussa 2010. Se toimii seitsemässä kylässä Mwangon itäisillä alangoilla; Ngulussa, Kigonigonissa, Butussa, Kambin ja Simbassa, Jipessa, Kivisinissa ja Kwanyangessa.

Lorena-kurssien parhaisiin opiskelijoihin oltiin yhteydessä tammikuussa 2011 ja heille annettiin mahdollisuus lisäkoulutukseen. Näiden kurssien jälkeen koulutusta on annettu vain parhaille rakentajille:

- Kurssi tiilistä tehdyn Lorena-lieden rakentamiseksi. Kurssit pidettiin Kivisinissä (11 opiskelijaa) ja Kwanyangessa (8 opiskelijaa) helmikuussa ja Kigonigonissa (15 opiskelijaa), Butussa (7 opiskelijaa) ja Ngulussa (6 opiskelijaa) maaliskuun alussa.
- Neljä metallifundia Mwangasta tuli Moshiin oppimaan Vita-liesien rakentamista
- Kuusi rakentajaa niistä, joilla oli kokemusta sementin käytöstä, kutsuttiin opettelemaan kotitalouskokoisten tiili- ja sementtiliesien rakentamista. Ensimmäinen kurssi pidettiin Kambin ja Simbassa helmikuussa ja toinen Kigonigonissa maaliskuun alussa. Viimeiseen koulutuskertaan mennessä osallistujina oli vain neljä parasta rakentajaa. Kurssien aikana rakennettujen liesien materiaalikustannukset maksoivat liesien uudet omistajat.
- Neljä parasta sementtirakentajaa koulutettiin rakentamaan liesiä kouluille (vuonna 2011 rakennettiin 6 liettä)
- Mwangon naisille järjestettiin kurssi aurinkokeittimien käyttämisestä ja rakentamisesta. 15 kutsuttiin, 13 saapui paikalle ja lisäksi saatiin 2 osallistujaa koulusta, jossa kurssi pidettiin. He olivat parhaita rakentajia Lorena-kursseilta, ja heillä oli myös käsityötaitoa.

Yhteistyö ruukuntekijä Mary Donaldin kanssa tuotti parannetun mallin Upesi-liedestä. Uudessa mallissa on arina, joka tehostaa palamista ja sen mitat on laskettu tarkemmin. Huhtikuussa päästiin aloittamaan 20 tilauksen kanssa. Mary teki kaksi mallia, toisessa arina oli irrotettava (ja siten myös vaihdettava) ja toisessa keitin oli valmistettu yhdestä kappaleesta. Toukokuussa liedet ostettiin ja toimitettiin Lianan Kilimanjaron ja Mwangon sadeveden keruuprojekteihin. Liedet myytiin osallistujaryhmien jäsenille ilman avustusta 4500 Tshs:n hintaan. Upesi-liedet ovat olleet erittäin suosittuja, ja koska ne ovat myös hinnaltaan edullisia, olisi järkevää tarjota niitä laajemminkin alueella paikallisia jakelukanavia käyttäen. Kigingi käytti jonkin verran aikaa kesä- ja heinäkuussa kartoittaakseen kanavia liesien myyntiin erityisesti Mwangassa. Mwangon kaupungista löytyi kaksi kauppaa, yksi Kifarun keskuksesta ja yksi Mgagaossa. Liesien kuljettaminen on kuitenkin hankalaa, joten niiden myynti ei ole vielä lähtenyt liikkeelle.

Huhtikuussa Eija ja Kigingi vierailivat neljällä koululla ja tapasivat liesitoimikuntien jäseniä ja fundeja järjestääkseen paitsi uusien kouluihin tulevien liesien rakennusta, myös muuta tulevaa toimintaa. Huhtikuun lopulla ensimmäinen liesi kouluun oli rakennettu osana liedenrakennuskurssia Kigonigonin yläasteella. Moudy Nyimbile koulutti 4 fundia, kaksi Kigonigonista ja kaksi Butusta. Toukokuussa rakennettiin liesi Kwangun yläasteelle ja Butun ala-asteelle. Marras-joulukuussa rakennettiin vielä kolme liettä (Jipen yläasteelle ja ala-asteelle Jipessä ja Kambi ja Simbassa). Kaikkiaan 16 koululle tarjottiin mahdollisuutta saada uusi liesi tuettuun hintaan.

Alun perin suunnitelmamme oli saada paikallinen kouluttaja aurinkokeittimien käyttöön ja rakentamiseen. Emme kuitenkaan onnistuneet löytämään tähän riittävän pystyvää henkilöä ja niinpä työ annettiin harjoittelijalle. Nuori norjalainen Jorunn Myra (Joy) työskenteli maaliskuussa 2011 osa-aikaisena vapaaehtoistyöntekijänä testaamassa aurinkokeittimiä ja rakentamassa muutamia Cookit-aurinkokeittimiä. Joy oli meidän voimavaramme, kun järjestimme aurinkokeitinkurssin Mwangassa syyskuussa. 15 naista seitsemästä kylästä Pare-vuoden takaa osallistui tälle kaksipäiväiselle kurssille. Naiset keittivät lounaita molempina päivinä ja iltapäivisin rakensivat Cookit-keittimiä itselleen. Sillä aikaa, kun lounaat valmistuivat ulkona, osallistujille jaettiin teoriatietao siitä, kuinka keitin laitetaan toimintakuntoon, mitä aurinkokeittämiseen tarvitaan, kuinka keittoaikojen pituudet eroavat muihin keittämiin verrattuina ja miten Cookit-keitin huolletaan.

Elokuussa tuettiin kolmea metallifundia, jotka olivat aiemmin osallistuneet Vita-liesikoulutukseen Moshissa. Heille toimitettiin materiaalia, jotta he pystyisivät rakentamaan 6 liettä ja aloittamaan niiden markkinoinnin.

Vuonna 2011 tehtiin suuri työ, kun testattiin Lianan edistämien liesien tehokkuutta. Joy teki kiehumispistetestit (kaksi litraa vettä kiehumispisteeseen) seitsemälle eri liedelle (Upesi irrotettavalla pohjalla, Upesi kiinteällä pohjalla, Vita, Vita savupiipulla, tiili- ja sementtiliesi, Lorena ja kolmen kiven nuotio) ja haastatteli myös neljää käyttäjää. Richard Coe (Ric) teki kontrolloidut keittokokeet (3 dl vihreitä papuja kypsäksi kahdessa litrassa vettä) Upesilla (irrotettava pohja), Vitalla (savupiippu), Lorenalla ja kolmen kiven nuotiolla. Eija teki lisää haastatteluja aiheeseen liittyen. Testit saatiin päätökseen 23. syyskuuta. Ric teki analyysin ja Eija kirjoitti suurimman osan raportista, joka löytyy (englanniksi) Lianan sivuilta: www.liana-ry.org/Liana_stove_tests_in_tanzania_2011.pdf

Kigingi aloitti arviointihaastattelut marraskuussa. Tavoitteena oli haastatella noin puolet osallistujista ensimmäiseltä Lorenan rakennuskurssilta (42 hengen otos, kuusi henkilöä joka kylästä). Haastattelussa selvitettiin

Lorenan kestävyyttä, käyttäjien mielipiteitä ja liesien rakentamista muille ihmisille. Analyysi haastatteluista tehdään tammikuussa 2012. Projekti jatkuu vielä muutaman kuukauden ajan vuonna 2012.

Muuta

Rahoittajien vierailut

Kaksi rahoittajaa vieraili luonamme marraskuussa. Inka Lilja Suomen Ulkoministeriöstä vieraili molemmissa Mwangin projekteissa ja Mc Knight- säätiön konsultti Prudence Kaijage vieraili sekä Mwangin sadeveden keruuprojektissa että McKnightin rahoittamassa Kilimanjaron projektissa. II-vaiheen rahoitus Mwangin sadeveden keruuprojektiin on vahvistunut Suomen Ulkoministeriöltä vuosiksi 2012-2013. McKnightin vastaus anomaamme rahoituspuoliskoon vuodelle 2012 vahvistetaan keväällä 2012.

Inka Liljan raportti vahvistaa, että molemmat ministeriön rahoittamat hankkeet etenevät erittäin hyvin.

”Projektit nostavat esiin paikallisia ongelmia, ne aktivoivat edunsaajia monin tavoin (työllisyys, ryhmäaktiiviteetit, uusien taitojen kartuttaminen), ne edistävät tulojen kasvamista (joko tulojen lisääminen tai menojen vähentäminen) ja ovat kustannustehokkaita. Lisäksi projekteille on pitkäaikaisia vaikutuksia, kuten puuston lisääminen ja vakauttaminen ja hengityselinsairauksien vähentäminen. Kuitenkin, koska projektit ovat pieniä, niiden vaikutukset ovat hyvin paikallisia. Kansalaisjärjestöt eivät voi toteuttaa suurempia projekteja, koska ministeriö vaatii omarahoitusosuutta. Kansalaisjärjestöjen hankkeet ovat kuitenkin kustannustehokkaita ja ne edustavat hyvin erilaista arvopohjaa verrattuna suuriin konsulttivetoisiin projekteihin”.

Hän kirjoittaa edelleen: "Mielestäni hankkeen onnistuminen on taattu seuraavista syistä:

- Suunnittelu ja taustatutkimukset on toteutettu hyvin. Projektin osatekijät perustuvat tieteelliseen tietoon ja hyväksi todettuihin käytäntöihin. Hankkeet tuottavat myös uutta tietoa, kuten tietoa liesien suorituskyvystä.
- Hankkeissa käsitellään arkipäivän ongelmia ja siten ne vaikuttavat suoraan edunsaajien elämään lisäämällä heidän resurssejaan heti (polttopuiden noutamisessa säästynyt aika, polttopuiden ostamisesta säästynyt raha, uusien kasvien viljely, vettä saatavilla kotona, lisätuloja rakentajille). Niillä on myös vaikutusta pitkän aikavälin ongelmiin (hengityselinsairaudet, metsänpeiton väheneminen).
- Hankkeiden täytäntöönpano on hyvin suunniteltu: 1) tietoisuuden kasvattaminen, 2) ryhmien tai harjoittelijoiden mobilisointi, 3) koulutus, johon liittyy itse tekeminen, 4) varmistetaan, että oppiminen ja työskentely etenee käyttämällä porkkanaa ja keppiä (parhaat rakentajat kutsutaan jatkokoulutukseen, säiliöiden rakentaminen edellyttää puiden istutusta ja liesien hankkimista), 5) tiedon jakaminen (kylät valitaan pääteiden varsilta niin, että säiliöt voidaan nähdä, uutta teknologiaa, taitoja ja mahdollisuuksia esitellään kyläkokouksissa, esittelysäiliöitä rakennetaan kouluihin siten, että tuhannet lapset voivat tutustua ajatukseen sadeveden keruusta), ja 6) toimintojen jatkuva seuraaminen.
- Osallistujien motivointiin on panostettu: Liesihankkeessa motivaatiota lisäsi se, että henkilöiden piti hakea kurseille, vaikka käytännössä kaikki hakijat valittiin. Näin varmistettiin, että jokainen osallistuja oli todella motivoitunut. Ryhmänmuodostus lähti ihmisistä itsestään. He valitsivat ryhmien jäsenet, kirjoittivat omat sääntönsä ja sitoutuivat noudattamaan niitä. Molemmissa projekteissa osallistujien piti osallistua taloudellisesti pienellä summalla. Summa on asetettu siten, että se tuntuu hieman, mutta ei ole saavuttamattoman korkea. Kuitenkin, jos valitsee Lorena-lieden, polttopuuta säästävän keittimen voi saada täysin ilmaiseksikin.
- Paikalliset järjestelyt hoitaa kaksi aluehallinnon jäsentä, jotka asuvat lähellä kyliä ja ovat hyvin motivoituneita tekemään tehtäviä ja kehittämään niitä edelleen. Myös Lianan edustaja Eija seuraa jatkuvasti kehitystä puhelimitse ja tekstiviesteillä. Tällä hetkellä hän on suoraan yhteydessä ryhmän johtajiin, joiden odotetaan esimerkiksi vastaamaan tekstiviesteihin. Tämä suora kosketus motivoi ryhmänjohtajia tekemään sovittuja tehtäviä.
- Kouluttajat ovat pääosin paikallisia. "

Simaloi-kaulakoru

Kultaseppä Hannu Rantala ja hänen vaimonsa Tarja Tarinakorusta (www.tarinakoru.com) Nurmijärveltä yllättivät Lianan uudella korullaan. Hannu ja Tarja vierailivat Keniassa vuonna 2008. Matka pohjattoman köyhälle ja kuivalle Turkanan alueelle, Watamun valkeille hiekkarannoille ja Maasaimaahan Magadi-järven kautta jätti jälkeensä unohtumattomia muistoja. Hannu ja Tarja vierailivat myös Maasai-kodissa ja vierailun muistoksi he halusivat luoda korun, joka olisi osoitus kaikelle heidän kokemalleen. Nyt muutamia vuosia myöhemmin on syntynyt kaulakoru, jonka nimeksi on annettu Simaloi. Simaloi on Maasai-tyttö, jota Eija ja Ric ystävineen on tukenut vasemman jalkansa proteesikustannuksissa. Rantalat vierailivat Simaloin kodissa matkalla Magadi-järveltä. Nyt Rantalat haluavat lahjoittaa Lianan kautta Simaloin koululle kolme euroa jokaista myytyä kaulakorua kohti seuraavan kahden vuoden ajan. Ric ja Eija vierailivat koululla joulukuussa. Se oli valtavan positiivinen kokemus. Koulussa on poikkeuksellisen omistautunut rehtori ja pääopettaja, äiti ja tytär. Ennen kuin Simaloi sai proteesinsa, rehtori haki hänet kotoa joka aamu ja kantoi hänet kouluun ja takaisin kotiin joka ilta. Koulussa on lukukausi- ja ruokamaksut. Köyhimmät perheet, kuten Simaloin perhe, on kuitenkin vapautettu maksamisesta. Koko oppimisympäristö vaikuttaa poikkeuksellisen dynaamiselta. Seinillä on runsaasti käsin piirrettyä opetusmateriaalia ja kunkin lapsen tarpeet huomioidaan yksilöllisesti.

Kuinka Liana pidetään käynnissä: yleishallinnollista asiaa

- Varsinainen vuosikokous pidettiin jälleen sähköpostitse, sillä tämä muoto mahdollistaa kaikkien jäsenten osallistumisen
- Myös hallituksen keskusteluja on käyty tarvittaessa sähköpostitse
- Kaikki Lianan hallinto on tehty vapaaehtoisvoimin (enimmäkseen Eijan toimesta)
- Eija on pitänyt verkkosivut (www.liana-ry.org) ajan tasalla, jotta se tarjoaa arkiston toiminnasta. Monessa jutussa on myös kuvia liitteenä
- Tilintarkastusrengas Oy on hoitanut vuoden 2010 tilinpäätöksen
- Anneli ja Reijo Soini ovat antaneet korvaamatonta apua huolehtimalla Lianan posteista, kun Eija on ollut Suomen ulkopuolella.

Kiitokset!

Jäsenet ja tuki

Vuoden 2011 lopulla meillä on yksitoista varsinaista jäsentä ja kahdeksan tukijäsentä. Minesh Parmar Moshista liittyi toukokuussa 2011 kannatusjäseneksi. Tervetuloa! Tukijäsenmaksut vuonna 2011 ovat jälleen kattaneet osan Mwangin projektin omarahoitussuudesta. Vantaan Energia jatkoi Mwangin sadeveden keruuprojektin tukemista, kuten he ovat tehneet vuodesta 2009. Lianan jäsenet ja tukijat lahjoittivat yhteensä 2265 euroa kahteen Mwangin projektiin. Osa siitä jäi vielä kattamaan vuoden 2012 omarahoitussuutta. Varsinaisten jäsenten maksut ovat kattaneet joitakin Lianan hallinnollisia kustannuksia ja loput on siirretty kattamaan omarahoitussuutta vuonna 2012.

Lämmin kiitos Liana jäsenille ja tukijoille!